

Πρόλογος	15
<i>David L. Blustein</i>	

1. Κοινωνική δικαιοσύνη και συμβουλευτική ψυχολογία: Ορίζοντας το πλαίσιο	19
<i>Nadya A. Fouad, Lawrence H. Gerstein, & Rebecca L. Toporek</i>	
2. Δεοντολογικά και επαγγελματικά ζητήματα σχετικά με την πρακτική της κοινωνικής δικαιοσύνης στη συμβουλευτική ψυχολογία	39
<i>Rebecca L. Toporek & Robert A. Williams</i>	

Ενότητα 1: Εκπαίδευση

3. Η εκπαίδευση για την κοινωνική δικαιοσύνη στο πλαίσιο της συμβουλευτικής ψυχολογίας: Ανάγκες και καινοτομίες.....	65
<i>Rebecca L. Toporek & Christopher J. McNally</i>	
4. Ενσωματώνοντας την οπτική της κοινωνικής δικαιοσύνης στα εκπαιδευτικά προγράμματα συμβουλευτικής: Μια μελέτη περίπτωσης	74
<i>Regine M. Talleyrand, Rita Chi-Ying Chung, & Fred Bemak</i>	
5. Ενδυναμώνοντας τους προπτυχιακούς φοιτητές για να γίνουν φορείς κοινωνικής αλλαγής: Ένα καινοτόμο πρόγραμμα εκπαίδευσης στη συμβουλευτική ψυχολογία μέσω εθελοντικής εργασίας	94
<i>Karen M. O'Brien, Sheetal Patel, Nancy Hensler-McGinnis, & Jennifer Kaplan</i>	

Ενότητα 2: Σχολεία

6. Πρόληψη με μαθητές και νέους: προάγοντας τις ικανότητες και μειώνοντας τους κινδύνους	115
<i>Gargi Roysircar</i>	
7. Πρόληψη και προσέγγιση υποεξυπηρετούμενων πληθυσμών: Οικοδομώντας πολυσυστημικά προγράμματα ανάπτυξης για τους νέους των πόλεων.....	127
<i>Elizabeth Vera, Brian Dafy, Rufus Gonzales, Melissa Morgan, & Charu Thakral</i>	

8. Προσπάθειες ανασχηματισμού: Εφαρμογή της θεωρίας για τη φυλετική ταυτότητα της Helms σε ένα σχολικό πρόγραμμα για την πολιτισμική κληρονομιά 145
Chalmer E. Thompson, Dorienna M. Alfred, Sherri L. Edwards, & Patricia G. Garcia
9. Προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης μέσα από παρεμβάσεις πρόληψης σε σχολεία 166
M. Meghan Davidson, Michael Waldo, & Eve M. Adams
10. Ένα θεωρητικό και πρακτικό πλαίσιο καθολικής πρόληψης στα σχολεία 182
Gargi Roysircar

Ενότητα 3: Περιθωριοποιημένες κοινότητες

11. Περιθωριοποιημένες κοινότητες στις Ηνωμένες Πολιτείες: Καταπίεση, κοινωνική δικαιοσύνη και ο ρόλος των συμβουλευτικών ψυχολόγων 205
Tania Israel
12. Κοινωνική δικαιοσύνη για τα θύματα της βίας στο ζευγάρι: Αγώνες στον πραγματικό κόσμο με στόχο τη συστημική αλλαγή 212
Margret E. Bell & Lisa A. Goodman
13. Επιτυγχάνοντας κοινωνική δικαιοσύνη για φοιτήτριες με αναπηρία: Ένα μοντέλο ενσωμάτωσης 231
Barbara J. Palombi & Alisa Matteson Mundt
14. Περιβαλλοντικός ρατσισμός: Μια έκκληση στους επαγγελματίες για παρέμβαση στην κοινότητα και κοινωνική δράση 249
Azara L. Santiago-Rivera, Kristin Talka & Amy W. Tully
15. Η αδικαιολόγητη παθολογικοποίηση των άστεγων μητέρων: Προτάσεις για την έρευνα και την κοινωνική πολιτική 267
Lisa Cosgrove
16. Μπαίνοντας στη σφηκοφωλιά: Η θέση των συμβουλευτικών ψυχολόγων σε δράσεις κοινωνικής δικαιοσύνης με ομοφυλόφιλα και αμφισεξουαλικά άτομα 286
David H. Whitcomb & Michael I. Loewy
17. Για μια ριζοσπαστική φεμινιστική πολυπολιτισμική θεραπεία: Ανανεώνοντας τη δέσμευσή μας στον ακτιβισμό 308
Susan L. Morrow, Donna M. Hawxhurst, Ana Y. Monies de Vegas, Tamara M. Abousleman, & Carrie L. Castaneda

Ενότητα 4: Ζητήματα σταδιοδρομίας και επαγγελματικής εξέλιξης

18. Η κοινωνική δικαιοσύνη σε δράσεις της συμβουλευτικής ψυχολογίας σχετικά με θέματα σταδιοδρομίας και επαγγελματικής εξέλιξης:
Μια επισκόπηση 331
Nadya A. Fouad
19. Εργαλεία για την ανοικοδόμηση του «σπιτιού του αφέντη»:
Συνηγορία και κοινωνική δικαιοσύνη στην εκπαίδευση και την εργασία 337
Ruth E. Fassinger & Susanna M. Gallor
20. Ατομικές, προγραμματικές και επιχειρηματικές προσεγγίσεις στην κοινωνική δικαιοσύνη: Ο ρόλος των συμβουλευτικών ψυχολόγων στην επαγγελματική συμβουλευτική και τη συμβουλευτική σταδιοδρομίας 366
Rebecca L. Toporek & Robert C. Chope
21. Η κοινωνική δικαιοσύνη υπό την οπτική της αυτεπάρκειας:
Η επαγγελματική ψυχολογία και η μετάβαση από την πρόνοια στην εργασία..... 389
Cindy L. Juntunen, Angela M. Cavett, Rhanda B. Clow, Venessa Rempel, Rachel E. Darrow, & Adam Guilmino

Ενότητα 5: Κοινωνική δικαιοσύνη και φροντίδα υγείας

22. Ο συνεργατικός ρόλος της συμβουλευτικής ψυχολογίας για την υγεία στην κοινότητα 413
Gargi Roysircar
23. Προάγοντας την κοινωνική δικαιοσύνη μέσα από το σύστημα υγείας:
Ο ρόλος της κοινωνικής τάξης στην ψυχολογία 420
Joshua A. Hopps & William M. Liu
24. Πρόγραμμα προαγωγής της υγείας στην κοινότητα: Μια μελέτη περίπτωσης για τους πρόσφυγες από τη Νοτιοανατολική Ασία 445
Uyen K. Huynh & Gargi Roysircar
25. Η κοινωνική δικαιοσύνη στις παρεμβάσεις για το HIV/AIDS υπό την οπτική της συμβουλευτικής ψυχολογίας της υγείας 472
Christa K. Schmidt, Mary Ann Hoffman, & Nicole Taylor

Ενότητα 6: Οι συμβουλευτικοί ψυχολόγοι στη διεθνή арένα

26. Οι συμβουλευτικοί ψυχολόγοι ως διεθνείς κοινωνικοί αρχιτέκτονες 495
Lawrence H. Gerstein
27. Μια προσέγγιση κοινωνικής δικαιοσύνης στη διεθνή συνεργατική συμβούλευση 508
Sharon G. Home & Susan S. Mathews

28. Ζευγάρια που βοηθούν ζευγάρια: Συμβούλευση και εκπαίδευση
στο Πενιαλολέν της Χιλής 531
Benedict T. McWhirter & Ellen Hawley McWhirter
29. Η εφαρμογή της κοινωνικής δικαιοσύνης σε διεθνείς πρακτικές
της συμβουλευτικής ψυχολογίας 550
Kathryn L. Norsworthy, με τη συμβολή της Ouyporn Khuankaew
30. Συμβουλευτική ψυχολογία και μη βίαιος ακτιβισμός:
Ανεξαρτησία για το Θιβέτ! 577
Lawrence H. Gerstein & Doris Kirkpatrick
31. Από την επαφή στην αλλαγή: Η διεργασία της συνειδητοποίησης 614
Scott L. Moeschberger, Alicia Ordonez, Jui Shankar, & Shonali Raney

Ενότητα 7: Αλλαγή πολιτικής και νομοθεσίας

32. Η κοινωνική δράση στον σχεδιασμό πολιτικής και νομοθεσίας:
Άτομα και συμμαχίες 635
Rebecca L. Toporek
33. Διευρύνοντας την κληρονομιά του Parsons: Εφαρμογές της συμβουλευτικής
ψυχολογίας με στόχο την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης
στη διαμόρφωση της δημόσιας πολιτικής 647
Sandra L. Shullman, Bobbie L. Celeste, & Ted Strickland
34. Εξομολογήσεις ενός επίμονου συμβουλευτικού ψυχολόγου 667
Robert H. McPherson & Clare Reilly

Ενότητα 8: Μελλοντικοί προσανατολισμοί

35. Μελλοντικοί προσανατολισμοί για τη συμβουλευτική ψυχολογία:
Ενισχύοντας τις ηγετικές πρωτοβουλίες, το όραμα και τη δράση
στον χώρο της κοινωνικής δικαιοσύνης 693
*Rebecca L. Toporek, Lawrence H. Gerstein, Nadya A. Fouad,
Gargi Roysircar, & Tania Israel*
- Οι επιμελητές 721
- Οι συγγραφείς 725

Σημείωμα στην ελληνική έκδοση

Η κοινωνική δικαιοσύνη βρίσκεται στη βάση της συμβουλευτικής ψυχολογίας, υπήρξε μέρος της προέλευσής της (Ivey & Collins, 2003). Η ιστορία και οι κεντρικές αρχές και αξίες της συμβουλευτικής ψυχολογίας συμπίπτουν με την έννοια και τον προσανατολισμό της κοινωνικής δικαιοσύνης, η οποία επιδιώκει την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή όλων των ανθρώπων σε μια κοινωνία φτιαγμένη για να ικανοποιεί τις ανάγκες τους.

Οι συμβουλευτικοί ψυχολόγοι ήταν από τους πρώτους επαγγελματίες που ασχολήθηκαν με τις κοινωνικές αδικίες που απορρέουν από την περιθωριοποίηση των μειονοτικών ομάδων και ενεργοποιήθηκαν για την άρση τους. Η δράση τους στον τομέα αυτό χρονολογείται από παλιά. Μία από τις πρώτες αναφορές της αναγνώρισης των κοινωνικών αδικιών και της ανάγκης αντιμετώπισής τους από τη συμβουλευτική ψυχολογία εντοπίζεται ήδη το 1936, στο βιβλίο των Patterson, Darley και Elliott, στο οποίο οι συγγραφείς επισημαίνουν ότι τα ατομικά προβλήματα είναι αδύνατον να λυθούν αν δεν αλλάξει το πλαίσιο μέσα στο οποίο εκδηλώνονται.

Καθώς τα προβλήματα ψυχικής υγείας συνδέονται συνήθως και με εξωγενείς παράγοντες, σύντομα έγινε σαφές ότι ο παραδοσιακός τρόπος συμβουλευτικής παρέμβασης είχε διάφορους περιορισμούς. Αυτή η διαπίστωση οδήγησε αρχικά στην ανάπτυξη της πολυπολιτισμικής και της φεμινιστικής συμβουλευτικής. Οι συμβουλευτικοί ψυχολόγοι με πολυπολιτισμικό και φεμινιστικό θεωρητικό προσανατολισμό ευαισθητοποιήθηκαν γρήγορα στις επιδράσεις των κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων που επηρεάζουν τη συναισθηματική και ψυχολογική κατάσταση και γενικά την ποιότητα ζωής των ανθρώπων (Goodman et al., 2004). Με την αναγνώριση της επίδρασης του πολυπολιτισμού στην ψυχική υγεία του ανθρώπου, η συμβουλευτική ψυχολογία άρχισε να δίνει μεγαλύτερη προσοχή στη σχέση ανάμεσα στο άτομο και στο περιβάλλον του, και θεώρησε το πολιτισμικό περιβάλλον βασικό παράγοντα επιρροής στη διαμόρφωση της ταυτότητας αλλά και στη φύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει το άτομο.

Τελευταία παρατηρούμε την ανάπτυξη μιας συνθετικής φεμινιστικής πολυπολιτισμικής συμβουλευτικής προσέγγισης που δίνει έμφαση στην κοινωνική δικαιοσύνη. Η εξέλιξη αυτή βασίζεται στη διαπίστωση ότι, ενώ στις παραδοσιακές θεραπείες

ες η έμφαση είναι ενδοψυχική και υπάρχει η πεποίθηση ότι ο άνθρωπος είναι υπεύθυνος για τον εαυτό του, οι νεότερες προσεγγίσεις στον χώρο της θεραπείας θεωρούν ότι οι άνθρωποι δεν έχουν πάντα τις ίδιες ευκαιρίες, ούτε είναι οι ίδιοι πλήρως υπεύθυνοι για τις αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν, αφού η όποια καταπίεση συχνά περιορίζει τις επιλογές και την ισχύ τους.

Με την είσοδο στον 21ο αιώνα, η συμβουλευτική ψυχολογία έδωσε ακόμα μεγαλύτερη έμφαση στη διάσταση της απόδοσης κοινωνικής δικαιοσύνης (Toporek, Gerstein, Fouad, Roysircar, & Israel, 2006). Η κοινωνική δικαιοσύνη θεωρείται πλέον η πέμπτη δύναμη στη συμβουλευτική (Ratts, D'Andrea, & Arrendodo, 2004) μετά την πολυπολιτισμική διάσταση, γιατί πέρα από την ευαισθητοποίησή της και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα, αναγνωρίζει και τον αντίκτυπο της έλλειψης προνομίων και της καταπίεσης των μειονοτικών ομάδων στην ψυχική τους υγεία (Pieterse, Evans, Risner-Butner, Collins, & Mason, 2009). Ο ρατσισμός, ο σεξισμός και η ανθρωποφοβία είναι οι παράγοντες που κυρίως ευθύνονται για τις αδικίες τις οποίες υφίστανται οι μειονοτικές ομάδες. Η κοινωνική δικαιοσύνη στη συμβουλευτική δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην αντιμετώπιση της καταπίεσης και της περιθωριοποίησης και καλεί τους συμβουλευτικούς ψυχολόγους να γίνουν οι ίδιοι φορείς κοινωνικής αλλαγής.

«Η κοινωνική δικαιοσύνη σχετίζεται με τους τρόπους κατανομής των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων στους πολίτες μιας κοινωνίας» (Miller, 1999, σ. 11). Βρίσκεται στην καρδιά του πολυπολιτισμού. Το όλο πολυπολιτισμικό συμβουλευτικό κίνημα εδράζεται στις προσπάθειες ενίσχυσης της κοινωνικής δικαιοσύνης για όλες τις περιθωριακές και υποβαθμισμένες ομάδες της κοινωνίας. Αυτό συνεπάγεται ότι σήμερα δίνεται μεγαλύτερη προσοχή στην πολυπλοκότητα της κοινωνίας και στα πολυπληθή ζητήματα που αναδύονται σε αυτήν (κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, σεξουαλικός προσανατολισμός, κοινωνική καταπίεση κ.λπ.), καθώς και στην εξέταση των σχέσεων ισχύος και ιεραρχίας αλλά και των διπολικών κατηγοριών (άνδρας-γυναίκα, λευκός-μαύρος, νέος-γέρος).

Η σύνδεση της κοινωνικής δικαιοσύνης με τη συμβουλευτική ψυχολογία περιγράφεται ως «η επαγγελματική δράση που έχει στόχο την αλλαγή των κοινωνικών αξιών, των δομών, της πολιτικής και των πρακτικών έτσι ώστε οι μειονεκτούσες και περιθωριοποιημένες ομάδες να αποκτήσουν καλύτερη πρόσβαση στους παράγοντες αυτοκαθορισμού τους» (Goodman, Liang, Helms et al., 2004, σ. 795). Η παραπάνω θέση προϋποθέτει μια ακόμα διάσταση στην επάρκεια των πολυπολιτισμικά ευαισθητοποιημένων ψυχοθεραπευτών: την ικανότητά τους να λειτουργούν ως ενεργητικοί φορείς αλλαγής στο ευρύ δίκτυο των κοινωνικοδομικών επιρροών που καθορίζουν την ανθρώπινη εμπειρία (Vera & Speight, 2003), προκειμένου να συμβάλουν στην απόδοση κοινωνικής δικαιοσύνης.

Οι σύμβουλοι που θα λειτουργήσουν ως φορείς κοινωνικής δικαιοσύνης θα πρέπει να είναι έτοιμοι να αμφισβητήσουν τους θεσμικούς φραγμούς και τις πολιτικές που επηρεάζουν αρνητικά την ποιότητα ζωής των συμβουλευόμενων τους. Η δρα-

στηριοποίησή τους μπορεί να στρέφεται: (α) στην ενδυνάμωση των θεραπευόμενων τους προκειμένου να γίνουν αυτοί φορείς αλλαγών· (β) στη δική τους λειτουργία ως συνηγόρων των θεραπευόμενων τους, μέσα από την απευθείας επαφή τους με τα θεσμικά πλαίσια ή τους νομοθέτες· (γ) στην έμμεση συνηγορία τους για κοινωνική δικαιοσύνη, με την κατάλληλη παροχή εκπαίδευσης στους επαγγελματίες οι οποίοι θα εργαστούν με τις περιθωριοποιημένες ομάδες (Spreight & Vera, 2008).

Σήμερα έχουμε στα χέρια μας ένα βιβλίο που θεωρείται ορόσημο στον χώρο της συμβουλευτικής ψυχολογίας. Πραγματεύεται μια πολύ σημαντική διάσταση στην εξέλιξη του πεδίου της συμβουλευτικής ψυχολογίας: τη διάσταση της κοινωνικής δικαιοσύνης. Αυτή η προσέγγιση τοποθετεί τη συμβουλευτική ψυχολογία στην κορυφή των εφαρμοσμένων κλάδων της ψυχολογίας όσον αφορά την ενασχόλησή της με παράγοντες φύλου και πολιτισμού ως σημαντικούς στην ανθρώπινη εξέλιξη και ψυχική υγεία. Η έμφαση σε θέματα εκπαίδευσης, περίθαλψης της υγείας, περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων, επαγγελματικών και διεθνών ζητημάτων μέσα από το πρίσμα της κοινωνικής δικαιοσύνης καθιστά το βιβλίο έναν εξαίρετο οδηγό για όλους τους ειδικούς του χώρου που επιθυμούν να εντάξουν με ουσιαστικό τρόπο αυτή τη διάσταση στη δουλειά τους ή να βελτιώσουν και να ενισχύσουν ακόμα περισσότερο τους ρόλους τους.

Οι εκδόσεις ΠΕΔΙΟ, προωθώντας ποιοτικά βιβλία ψυχολογίας και παρακολουθώντας πάντα τις εξελίξεις στον συγκεκριμένο χώρο, επέλεξαν να εμπλουτίσουν τη σειρά της «Συμβουλευτικής Ψυχολογίας» με μια έκδοση που αποτυπώνει ό,τι πιο νέο υπάρχει στη συμβουλευτική ψυχολογία από θεωρητικής και θεραπευτικής πλευράς. Το βιβλίο αυτό θα γίνει σίγουρα ένα πολύτιμο εγχειρίδιο-οδηγός τόσο για τους σπουδαστές της συμβουλευτικής ψυχολογίας όσο και για τους επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται στον χώρο.

Μαρία Μαλικιώση-Λοϊζου

Καθηγήτρια

Υπεύθυνη σειράς «Συμβουλευτική Ψυχολογία»

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Goodman, L. A., Liang, B., Helms, J. E., Latta, R. E., Sparks, E., & Weintraub, S. R. (2004). Training counselling psychologists as social justice agents: Feminist and multicultural principles in action. *The Counseling Psychologist*, 32, 793-837.
- Ivey, A. E., & Collins, N. M. (2003). Social justice: A long-term challenge for counseling psychology. *The Counseling Psychologist*, 31, 290-298.
- Miller, D. (1999). *Principles of social justice*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Patterson, D., Darley, J., & Elliott, R. (1936). *Men, women and jobs*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Pieterse, A. L., Evans, S. A., Risner-Butner, A., Collins, N. M., & Mason, L. B. (2009). Multicultural competence and social justice training in counseling psychology and counselor education: A

- review and analysis of a sample of multicultural course syllabi. *The Counseling Psychologist*, 37(1), 93-115.
- Ratts, M., D'Andrea, M., & Arrendodo, P. (2004). Social justice counselling: "Fifth force" in field. *Counseling Today*, 47, 28-30.
- Speigh, S. L., & Vera, E. M. (2008). Social justice and counselling psychology: A challenge to the profession (pp. 54-67). In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), *Handbook of counselling psychology* (4th ed.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons., Inc.
- Toporek, R. L., Gerstein, L. H., Fouad, N. A., Roysircar, G., & Israel, T. (Eds.) (2006). *Handbook for social justice in counseling psychology*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Vera, E. M., & Speight, S. L. (2003). Multicultural competence, social justice, and counseling psychology: Expanding our roles. *The Counseling Psychologist*, 31, 3, 253-272.

Πρόλογος

Ένωσα ιδιαίτερη χαρά αλλά και αίσθημα ευθύνης όταν μου ζητήθηκε να γράψω τον πρόλογο αυτού του αξιόλογου και επίκαιρου βιβλίου. Αυτό το σημαντικό εγχειρίδιο, που επιμελήθηκαν οι Rebecca L. Toporek, Lawrence H. Gerstein, Nadya A. Fouad, Gargi Roysircar και Tania Israel, μας παρέχει έναν χάρτη του πεδίου μας που έχει τη δυνατότητα να μεταμορφώσει την επόμενη γενιά στον χώρο της εκπαίδευσης, της έρευνας και της πρακτικής στη συμβουλευτική ψυχολογία. Το βιβλίο τονίζει επίσης τον ρόλο που διαδραματίζει η συμβουλευτική ψυχολογία, ως ηγετική δύναμη στον επαγγελματικό χώρο της ψυχολογίας, στην προαγωγή μιας προσέγγισης που διαθέτει ξεχωριστά χαρακτηριστικά, δυνατότητες ανάπτυξης και όραμα. Ένα από τα δυνατότα σημεία της συμβουλευτικής ψυχολογίας είναι ακριβώς ο ρόλος της εντός της ευρύτερης ψυχολογικής κοινότητας στην προσεκτική και συστηματική διερεύνηση των ζητημάτων φύλου και κουλτούρας, που θεωρούνται σημαντικοί παράγοντες στην ανθρώπινη ανάπτυξη. Κατά την άποψή μου, το παρόν βιβλίο θα μας βοηθήσει να αποσαφηνίσουμε με συλλογικό τρόπο γενικούς και περιεκτικούς στόχους στο πεδίο της κοινωνικής δικαιοσύνης, δίνοντας ξανά στη συμβουλευτική ψυχολογία ηγετικό ρόλο, στο πλαίσιο της προσπάθειας να ακολουθήσει το ψυχολογικό επάγγελμα μια πορεία μεγαλύτερης κοινωνικής συμμετοχής και ακτιβισμού.

Η συνεχώς αυξανόμενη έμφαση που δίνει η συμβουλευτική ψυχολογία στην κοινωνική δικαιοσύνη αποτελεί λογική κατάληξη της από καιρού προσπάθειάς μας να κατανοήσουμε τον ρόλο της κουλτούρας, της φυλής, του κοινωνικού φύλου, της αριμέλειας/αναπηρίας και του σεξουαλικού προσανατολισμού στη συμβουλευτική, την εκπαίδευση, την πρόληψη και την έρευνα. Οι επιμελητές και οι συγγραφείς του βιβλίου διατυπώνουν διεισδυτικές ιδέες στηριζόμενοι στις θεωρίες γενναίων και τολμηρών ηγετικών μορφών στον χώρο της συμβουλευτικής ψυχολογίας, οι οποίοι ανέδειξαν τις επιπτώσεις του σεξισμού, του ταξισμού, του ρατσισμού και του ετεροσεξισμού στην ανθρώπινη ανάπτυξη. Όπως θα έχουν αναμφίβολα παρατηρήσει οι αναγνώστες που τα τελευταία χρόνια έχουν ασχοληθεί με οποιαδήποτε πτυχή της συμβουλευτικής ψυχολογίας, η έμφαση στο πλαίσιο ως κάτι που νοσηματοδοτεί την ατομική εμπειρία αποτελεί σε μεγάλο βαθμό μία από τις πλέον ξεχωριστές συνεισφορές της συμβουλευτικής ψυχολογίας στον ψυχολογικό λόγο. Εξετάζοντας τον ρό-

λο του σχολείου, της κοινότητας, της εργασίας/σταδιοδρομίας, της φροντίδας υγείας και του γενικότερου διεθνούς περιβάλλοντος, καθώς και της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και των δράσεων συνηγορίας στη δημόσια πολιτική, οι συγγραφείς του βιβλίου παρουσιάζουν με τρόπο ξεκάθαρο όσα διακυβεύονται ή όσα μπορούμε να επιτύχουμε στη δουλειά μας. Εν συντομία, ως συμβουλευτικοί ψυχολόγοι καταλήγουμε να δουλεύουμε στο μεταίχμιο, εκεί όπου η ατομική εμπειρία συναντιέται με τις κοινωνικές και οικονομικές δυνάμεις που διαμορφώνουν τη ζωή των ανθρώπων. Πιστεύω πως όταν δεν κάνουμε σαφείς αυτούς τους εξωτερικούς παράγοντες και δεν περιγράφουμε τις συνέπειές τους στη ζωή των πελατών μας, τότε συνεργούμε με το κατεστημένο για τη διατήρηση των ανισοτήτων. Οι επιμελητές και οι συγγραφείς αυτού του ρηξικέλευθου βιβλίου μάς παρέχουν τα εργαλεία για να μετατρέψουμε το πάθος, την οργή και την ενσυναίσθησή μας σε αποτελεσματικές και συμμετοχικές δράσεις που μπορούν να μεταβάλουν το γενικότερο πλαίσιο των εξαιρετικά ποικιλόμορφων κοινοτήτων μας.

Εστιάζοντας σε αυτές τις επιβλαβείς πλευρές του πλαισίου, οι επιμελητές και οι συγγραφείς του βιβλίου υποστηρίζουν πειστικά ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά ενσωματώνεται από τη φύση της σε ένα περίπλοκο δίκτυο πολιτισμικών παραδόσεων, πολιτικών δομών, κοινωνικοοικονομικών δυνατοτήτων και κοινωνικών συστημάτων. Αν δούμε τα κεφάλαια στο σύνολό τους, θα αντιληφθούμε ότι οι συγγραφείς τους περιγράφουν πώς η άνιση πρόσβαση σε πόρους και η ανισότητα στην αντιμετώπιση εμποδίων διαμορφώνουν με τρόπο αμείλικτο την πορεία της ζωής.

Ένα από τα κύρια θέματα που αναδύονται σε αυτά τα κεφάλαια είναι η συνειδητοποίηση ότι η ζωή είναι άδικη. Αν και αυτή η διατύπωση συγκεντρώνει το ενδιαφέρον κυρίως των πολιτικών αναλυτών και των πολιτικών ηγετών (καθώς και των γονέων που έχουν κουραστεί να ακούν αυτή τη φράση από τα παιδιά τους), αποτελεί ταυτόχρονα μια καίρια πραγματικότητα στην κοινωνία μας. Οι άνθρωποι γεννιούνται σε οικογένειες με εντελώς διαφορετικούς οικονομικούς πόρους και έχουν εξίσου διαφορετικές ευκαιρίες για αυτοπραγμάτωση, η οποία εδώ και πολύ καιρό θεωρείται μια αξία που πρέπει να εμπνέει τους πελάτες μας. Κατά την ταπεινή μου άποψη, το παρόν βιβλίο έχει πράγματι τη δυνατότητα να μεταμορφώσει τη φύση της εργασίας των συμβουλευτικών ψυχολόγων, αγκαλιάζοντας όλες τις πτυχές των διαφορετικών τους ρόλων.

Το βιβλίο που πρόκειται να διαβάσετε μοιάζει με το μήνυμα που περιείχε η μουσική του Woody Guthrie, Αμερικανού τραγουδιστή της φολκ και εμβληματικής φιγούρας της εποχής της μεγάλης οικονομικής κρίσης. Πάντα με εντυπωσίαζαν η αυτοπεποίθηση και η αφοσίωση που διέπνεαν το έργο του Guthrie, καθώς και η ξεκάθαρη στάση του σχετικά με την απήχηση της δουλειάς του. Όπως και ο Guthrie ξεσκέπασε πολλές από τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που δεν επέτρεπαν στα έγχρωμα άτομα και στους φτωχούς να φτάσουν στη «γη της αφθονίας», έτσι και οι επιμελητές και οι συγγραφείς του παρόντος βιβλίου δημιούργησαν ένα έργο το οποίο μπορεί να βοηθήσει το εκκολλητό κίνημα κοινωνικής δικαιοσύνης στον

τομέα μας να φτάσει στο επόμενο επίπεδο ωριμότητας και αποτελεσματικότητας. Όπως και στην περίπτωση του έργου του Guthrie, το υλικό αυτού του βιβλίου περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνικές και οικονομικές δυνάμεις περιορίζουν τη φυσιολογική μας επιδίωξη για μια ζωή με ουσιαστικές σχέσεις, πρόσβαση σε εποικοδομητική εργασία και ευκαιρίες για υγιή έκφραση της εσωτερικής πνευματικής μας υπόστασης. Πιστεύω ότι αυτό το βιβλίο θα καταλάβει μια εξίσου σημαντική θέση στην ιστορία του τομέα μας, εμπνέοντας νέες γενιές ακτιβιστών θεωρητικών και θεραπευτών.

Αν εξετάσουμε προσεκτικά την οργανωτική δομή του βιβλίου, θα διαπιστώσουμε ότι οι επιμελητές έχουν σκεφτεί διεξοδικά πάνω σε μια σειρά από παράγοντες του πλαισίου που επηρεάζουν την πορεία της ατομικής εμπειρίας κατά τη διάρκεια της ζωής. Εστιάζοντας την προσοχή τους στην εκπαίδευση στην αρχή του βιβλίου, πολύ σοφά αποδίδουν στα κεφάλαια αυτά βασικό ρόλο στην εκπαίδευση της επόμενης γενιάς συμβουλευτικών ψυχολόγων και άλλων επαγγελματιών συμβούλων. Τα κεφάλαια της ενότητας για τα σχολεία στηρίζονται σε μια συζήτηση που ξεδιπλώνεται τώρα στον χώρο της συμβουλευτικής ψυχολογίας σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζει η ψυχολογική υποστήριξη της ακαδημαϊκής μάθησης, μια απαιτητική υπόθεση η οποία δυστυχώς παραμελήθηκε στις πρόσφατες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες. Στην ενότητα όπου εξετάζεται ο ρόλος των συμβουλευτικών ψυχολόγων σε περιθωριοποιημένες κοινότητες, οι συγγραφείς διευρύνουν τις καθιερωμένες ιδέες και παρέχουν στους συμβουλευτικούς ψυχολόγους συγκεκριμένα εργαλεία για την περαιτέρω ανάπτυξη της θεωρητικής γνώσης που είναι απαραίτητη προκειμένου να υπάρξει μια πλήρης ατζέντα κοινωνικής δικαιοσύνης στο πλαίσιο της συμβουλευτικής ψυχολογίας.

Στην ενότητα για την επαγγελματική ψυχολογία, η έμφαση στην κοινωνική δικαιοσύνη, μέσα από την οποία οι αναγνώστες καλούνται να λάβουν υπόψη τους όλους τους εργαζόμενους, σηματοδοτεί μια αξιοσημείωτη αλλαγή σε σχέση με την έμφαση η οποία δινόταν έως σήμερα κυρίως στην εργασιακή ζωή ανθρώπων που είχαν ήδη μεγάλες δυνατότητες επιλογής και ελεύθερης βούλησης. Η ενότητα σχετικά με τις υπηρεσίες φροντίδας υγείας μάς βοηθά να συνδέσουμε την ατζέντα της κοινωνικής δικαιοσύνης με άλλο ένα σημαντικό πλαίσιο για την ανθρώπινη ζωή και παράλληλα παρέχει μια λεπτομερή εικόνα για τον κρίσιμο ρόλο που παίζει η κοινωνική τάξη στην ανισοκατανομή των πόρων του συστήματος υγείας στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

Η επικέντρωση στο διεθνές πλαίσιο ακολουθεί τα χνάρια μιας υγιούς κίνησης απομάκρυνσης από τον απομονωτισμό που χαρακτήριζε το μεγαλύτερο μέρος της αμερικανικής ψυχολογίας κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα. Η θεματική αυτής της ενότητας παρουσιάζεται με σαφήνεια στο τελευταίο μέρος της, όπου περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο η διεθνής συνεργασία μπορεί να μεταμορφώσει όλους τους συμμετέχοντες, από τους πελάτες έως τους ψυχολόγους και τους άλλους φορείς αλλαγής. Η τελευταία ενότητα του βιβλίου στρέφει το ενδιαφέρον της στη συνει-

σφοδρά των συμβουλευτικών ψυχολόγων στη διαμόρφωση της δημόσιας πολιτικής και της νομοθεσίας.

Αν εξετάσουμε τα κεφάλαια στο σύνολό τους, θα διαπιστώσουμε ότι ξεπερνούν το άθροισμα των μερών τους. Όπως δείχνουν οι επιμελητές και οι συγγραφείς του βιβλίου, πολλοί άνθρωποι ζουν δύσκολα, μη έχοντας σχεδόν κανένα λόγο να προσδοκούν ένα καλύτερο μέλλον. Κατά την άποψή μου, οι ιδέες που παρουσιάζονται εδώ μπορούν να συμβάλουν στην άμβλυνση των κοινωνικών και οικονομικών αντιξοοτήτων που τόσο έντονα περιορίζουν τη δυνατότητά μας να ζήσουμε με αξιοπρέπεια, υγεία και πληρότητα. Οι επιμελητές προσδιορίζουν με διορατικό τρόπο την ατζέντα της κοινωνικής δικαιοσύνης για τη συμβουλευτική ψυχολογία. Παρομοίως, οι συγγραφείς των κεφαλαίων ανταποκρίνονται στην αποστολή τους, αναπτύσσοντας ξεκάθαρες ιδέες που οι αναγνώστες είναι εύκολο να κατανοήσουν. Σε αυτές τις σελίδες παρουσιάζονται με διεξοδικό και οξυδερκή τρόπο οι δυνατότητές μας να μεταμορφώσουμε το πεδίο της επιστήμης μας. Επαφίεται πια σ' εμάς, τους αναγνώστες, να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις που μας θέτει αυτή η ιστορική έκδοση.

David L. Blustein
Boston College